

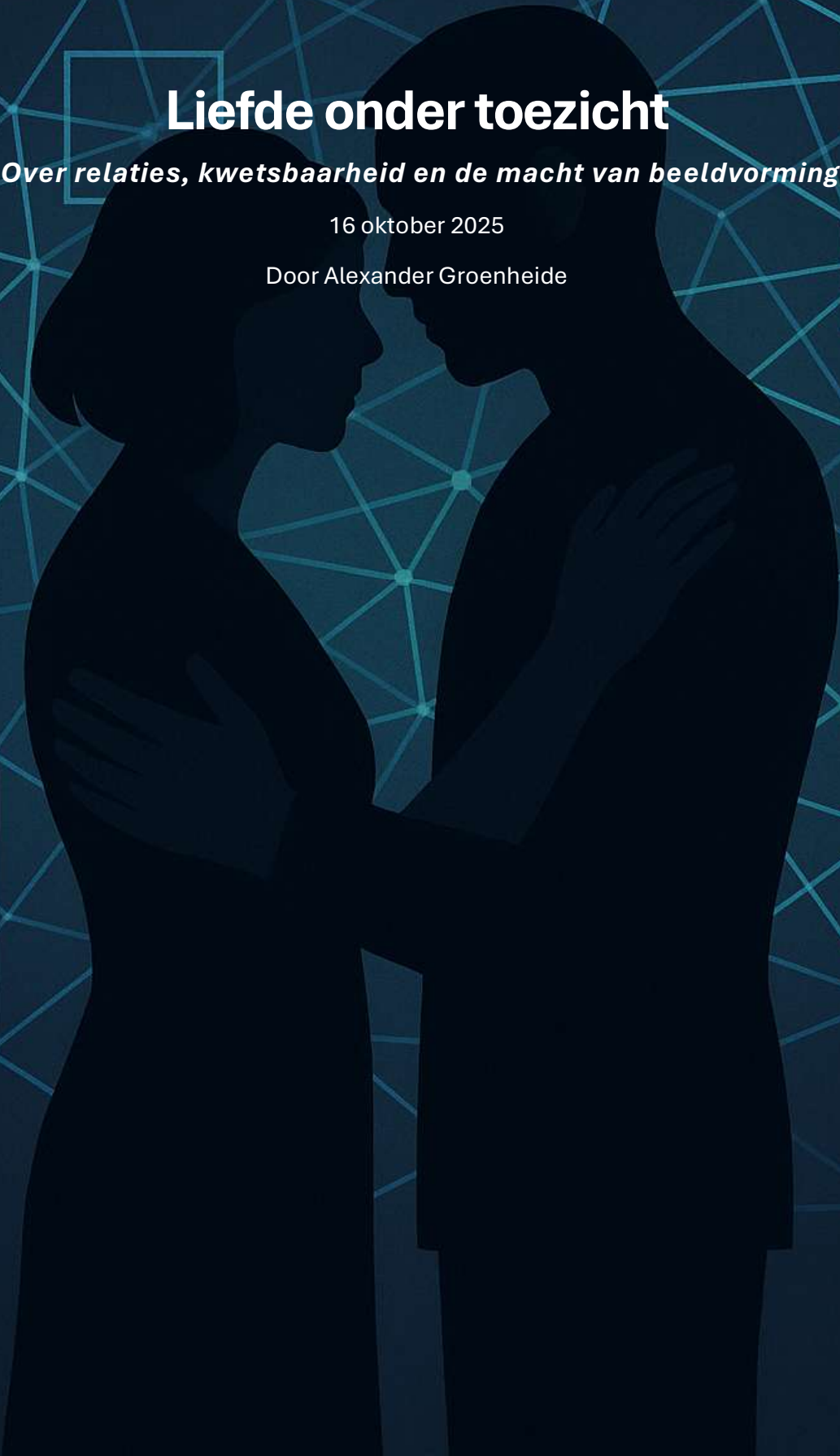
DE KAMER VAN SOCIALE WAARDEN

Liefde onder toezicht

Over relaties, kwetsbaarheid en de macht van beeldvorming

16 oktober 2025

Door Alexander Groenheide

Een koppel dat elkaars hand vasthoudt, symbool voor liefde en verbinding.

Wanneer een liefdesrelatie ontstaat tussen een **weerbaar persoon** en iemand die als **kwetsbaar** wordt bestempeld, komt die liefde al snel onder een vergrootglas te liggen. Hulpverleners, instellingen en de omgeving kijken met argusogen: is de kwetsbare persoon wel veilig? Wordt hij/zij niet misbruikt of gemanipuleerd? Deze zorgen ontstaan vaak niet op basis van concrete feiten of incidenten, maar door **context en beeldvorming**. Het vooroordeel is al snel dat er een ongelijkwaardige situatie bestaat waarin de “sterkere” partner de macht heeft en de “zwakkere” beschermd moet worden. In deze uitgebreide essay gaan we in op de dynamiek van **liefde onder toezicht**. We bespreken hoe kwetsbaarheid verward kan worden met onbekwaamheid, hoe macht en verantwoordelijkheid zich verhouden in relaties, en welke rol beeldvorming speelt bij professionele bemoeienis. Uiteindelijk pleiten we voor een herwaardering van autonomie en vertrouwen: **liefde is geen risico** dat standaard beheersing behoeft, maar een **menselijk recht** dat met vrijheid én verantwoordelijkheid beleefd moet worden.

Kwetsbaarheid is geen onbekwaamheid

Allereerst is **kwetsbaarheid niet hetzelfde als handelingsonbekwaamheid**. Kwetsbaar zijn – bijvoorbeeld door een verstandelijke beperking, psychische problematiek of hoge leeftijd – betekent niet automatisch dat iemand geen beslissingen kan nemen of geen recht heeft op een relatie. In Nederland is in principe **iedere volwassene handelingsbekwaam**: vanaf 18 jaar mag je zelfstandig rechtshandelingen verrichten, trouwen, samenwonen, enzovoort[1][2]. Alleen in uitzonderlijke situaties, via juridische maatregelen als curatele, kan iemand handelingsonbekwaam worden verklaard[3]. Zelfs dan blijft het uitgangspunt dat de betrokken persoon zoveel mogelijk regie behoudt over zijn eigen leven, met bescherming *alleen waar noodzakelijk*[4]. Met andere woorden: een volwassen persoon met een beperking of kwetsbaarheid heeft net zo goed **recht op autonomie** als ieder ander, zolang niet is aangetoond dat hij/zij werkelijk wilsonbekwaam is in een bepaalde situatie.

Het is cruciaal om te benadrukken dat mensen recht hebben op **autonomie, ook in de liefde**. Dit is verankerd in internationale mensenrechten. Artikel 23 van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD) stelt bijvoorbeeld dat personen met een beperking *“net als ieder ander het recht hebben om in vrijheid betekenisvolle, intieme en seksuele relaties aan te gaan.”*[5]. Autonomie is een kernbeginsel van dat verdrag: mensen met een beperking mogen zelf bepalen of zij een relatie willen, hoe zij om willen gaan met intimiteit en hoe zij hun leven inrichten[6]. **Het enkele feit dat iemand een beperking heeft, is geen rechtvaardiging om zijn of haar vrijheid te beperken**[6]. Met andere woorden, kwetsbaarheid op zich mag nooit een vrijbrief zijn voor vergaande of permanente bemoeienis. Zolang iemand niet wettelijk onbekwaam is verklaard of duidelijk aangeeft hulp nodig te hebben, moeten we uitgaan van diens eigen wil en vermogen om keuzes te maken.

Toch zien we in de praktijk vaak een andere reflex: kwetsbaarheid wordt gelijkgesteld aan gevaar of onvermogen, zeker als het over relaties gaat. Ouders, zorgverleners of instanties

denken vanuit bescherming: “Liefde kan deze persoon pijn doen; een partner zou hem/haar kunnen beïnvloeden of misbruiken. Laten we dit dus goed in de gaten houden of misschien voorkomen.” Die beschermreflex komt voort uit goede bedoelingen – niemand wil dat een kwetsbaar persoon slachtoffer wordt – maar kan doorslaan in **betutteling**. Belangrijk is te beseffen dat overmatige bescherming mensen juist kan schaden. Het ontnemt iemand de kans om eigen ervaringen op te doen, te groeien en zelfs fouten te maken. In de literatuur over zorg wordt dit wel de “**dignity of risk**” genoemd: de waardigheid om risico’s te mogen nemen als onderdeel van een volwaardig leven[7]. Overbescherming lijkt misschien liefdevoller en veiliger, maar kan in werkelijkheid iemands emotionele ontwikkeling verstikken en zijn hoop en zelfvertrouwen aantasten[8]. Zoals een pedagoog eens treffend opmerkte: mensen met speciale behoeften “*hebben ook kansen nodig om te proberen, te falen en het zelf te doen, anders strip je hen van hun waardigheid.*”[8].

Kortom, kwetsbaarheid moet nooit automatisch worden vertaald naar onbevoegdheid of voortdurende bemoeienis. **Kwetsbaar zijn betekent niet dat je geen beslissingen kunt nemen of geen liefde mag beleven.** Uiteraard kan bijkomende ondersteuning wenselijk zijn – bijvoorbeeld voor iemand met een verstandelijke beperking die relationele vaardigheden wil leren – maar die ondersteuning moet gericht zijn op het vergroten van zelfstandigheid en kennis, niet op het controleren of verbieden van relaties. “Beschermen waar nodig; ruimte bieden en zelfstandigheid bevorderen waar mogelijk”[4] dient het motto te zijn. Alleen dan nemen we de autonomie van mensen serieus en geven we hen het respect dat iedere volwassene verdient, namelijk behandeld worden als een persoon met een eigen wil en rechten.

“Kwetsbaarheid mag nooit een vrijbrief zijn voor permanente bemoeienis.” –
De Kamer van Sociale Waarden

Deze uitspraak onderstreept het voorgaande punt: laten we niet vanuit labels of vooroordelen iemands hele liefdesleven onder curatele stellen. In plaats van direct in te grijpen of relaties te verbieden “voor hun bestwil”, moeten we kijken naar wat iemand *wél* kan en wil, en daarbij passende ondersteuning bieden. Iemand kan kwetsbaar zijn, maar ook zeer goed in staat om liefde te voelen, te geven en te ontvangen. Respecteer dat potentieel.

Macht en verantwoordelijkheid

Elke liefdesrelatie – of het nu tussen volledig gezonde mensen is of tussen iemand met en zonder kwetsbaarheid – kent bepaalde **machtsverschillen**. Er is bijna altijd wel één partner die bijvoorbeeld fysiek sterker is, financieel draagkrachtiger, meer sociaal vaardig, hoger opgeleid of simpelweg dominanter van persoonlijkheid. Dit betekent echter niet dat zo’n machtsverschil per definitie wordt misbruikt. In gezonde relaties zijn partners zich bewust van verschillen en streven ze naar evenwicht: er is een **machtsbalans** waarbij geen van beiden zich minderwaardig voelt en er een prettig evenwicht is tussen geven en nemen[9]. Zeker in relaties waar één partner extra zorg of ondersteuning nodig heeft, zal de ander wat

vaker de helpende rol aannemen – maar dat kan ook uit liefde en wederzijdse afstemming gebeuren, zonder dat er sprake is van onderdrukking.

Van de “sterkere” partij in een relatie mag je natuurlijk **bewustzijn en verantwoordelijkheid** verwachten. Liefdevol met elkaar omgaan houdt in dat je elkaars grenzen respecteert en niet misbruik maakt van iemands kwetsbaarheid of afhankelijkheid. In een relatie tussen bijvoorbeeld een weerbare en een kwetsbare persoon betekent dit dat de weerbare partner extra alert moet zijn om de ander niet te overheersen. Denk aan opletten dat hij/zij niet alle beslissingen naar zich toetrekt, de ander stimuleert om eigen keuzes te maken en rekening houdt met eventueel vertraagd begrip of behoefte aan meer uitleg. Deze vorm van verantwoordelijkheid **hoort bij de relationele sfeer** zelf: het zijn morele en emotionele verantwoordelijkheden die partners naar elkaar hebben. In feite verschilt dit niet zoveel van wat in elke goede relatie nodig is – alleen ligt het bij een kwetsbare geliefde wat explicieter op tafel. Als beiden dit goed aankunnen, kan zo’n relatie heel waardevol en gelijkwaardig zijn, ondanks de asymmetrie op bepaalde vlakken.

Problemen ontstaan echter wanneer **instellingen en derden** zich deze verantwoordelijkheid toe-eigenen en de regie overnemen, vaak uit angst dat het misgaat. In zorginstellingen of begeleid wonen situaties zien we soms dat stafleden, behandelaren of wettelijk vertegenwoordigers (bv. curator, mentor) uiterst strak toezien op nieuwe relaties van cliënten. Zodra er een nieuwe vriend of vriendin in beeld komt, voelt de “zorgkant” zich geroepen om in te grijpen: er komen gesprekken, voorwaarden, evaluaties of zelfs verboden. De onderliggende boodschap is: *wij* (de professionals) zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor het welzijn van de kwetsbare persoon en vertrouwen er niet op dat de partner of de persoon zelf die verantwoordelijkheid voldoende aankan. Hiermee trekt de instelling feitelijk de macht naar zich toe, ten koste van de relationele autonomie van de betrokkenen.

Een concreet voorbeeld: Een jongvolwassen vrouw met een lichte verstandelijke beperking woont in een zorginstelling en krijgt een relatie met een man zonder beperking die ze via haar werk heeft leren kennen. De zorginstelling kan dan bijvoorbeeld eisen dat alle afspraken op het terrein van de instelling plaatsvinden, of wil vooraf kennismaken met de vriend om zijn bedoelingen te “screenen”. In sommige gevallen wordt zelfs geëist dat er een begeleider aanwezig is bij ontmoetingen, onder het mom van veiligheid. Hoewel dit misschien voorkomt uit bezorgdheid, beleeft het koppel dit al snel als een vorm van **toezicht** en wantrouwen. De macht verschuift dan: niet de geliefden bepalen het tempo en de intimiteit van hun relatie, maar de instelling stelt kaders en houdt controle. De sterke partij (de vriend) wordt door de instelling niet aangesproken op zijn eigen verantwoordelijkheid in de relatie, maar zijn rol wordt overgenomen: men behandelt hem bij voorbaat als potentiële dader die gemonitord moet worden, en de vrouw als iemand die continu beschermd moet worden.

Dit soort bemoeienis kan averechts werken. Ten eerste tast het de **relatie** zelf aan. Liefde gedijt bij vertrouwen en wederzijds respect, niet onder aldoor toezicht en regels van buitenaf. Als elke spontane kus of hand vasthouden mogelijk onderwerp van evaluatie

wordt, voelen partners zich niet vrij. Sterker nog, de “zwakkere” partner kan de indruk krijgen dat haar gevoelens niet serieus worden genomen, dat ze behandeld wordt als een kind die geen eigen keuzes mag maken. De “sterkere” partner kan zich juist verdacht gemaakt voelen terwijl hij niets verkeerd heeft gedaan, wat frustratie geeft. Dit kan spanning tussen hen veroorzaken die er zonder de bemoeienis niet was. Het risico bestaat dat de relatie hierdoor onder druk komt of zelfs strandt – niet vanwege interne problemen, maar door de druk van buiten.

Ten tweede ondermijnt het de **persoonlijke ontwikkeling** van de kwetsbare persoon. Een relatie aangaan en onderhouden is leerzaam: men leert communiceren, grenzen stellen, compromissen sluiten, kortom groeien als persoon in verbinding met een ander. Als een instelling steeds ingrijpt of beslissingen overneemt “voor je eigen bestwil”, ontnemen je iemand juist de kans om die vaardigheden te ontwikkelen. Het is vergelijkbaar met een overbezorgde ouder die zijn kind nooit zelf laat vallen of fouten maken – het kind leert niet op te staan of ervan te leren. Instellingen zouden in plaats van macht over te nemen, beter kunnen focussen op **macht delen**: samen met de persoon kijken wat hij/zij nodig heeft om de relatie te laten slagen, adviezen geven, voorlichting bieden, maar de uiteindelijke regie en keuzes bij de persoon zelf laten.

Macht delen versterkt autonomie; macht vasthouden verzwakt relaties. Deze kernboodschap betekent dat als professionals bereid zijn een stap terug te doen en de partners zelf aan het stuur laten (met begeleiding op de achtergrond), de betrokkenen groeien in hun zelfbeschikking. De kwetsbare partner voelt zich gehoord en serieus genomen, en de weerbare partner voelt vertrouwen om op een positieve manier bij te dragen. Hun relatie krijgt de ruimte om op natuurlijke wijze te bloeien, met de nodige steun *achter de schermen* in plaats van *op de voorgrond*. Omgekeerd, als instellingen de macht blijven vasthouden – door alles zelf te bepalen en te controleren – dan wordt de relatie feitelijk ondermijnd. De geliefden kunnen geen volwaardige band opbouwen omdat er altijd een derde partij tussen staat. Bovendien bevestigt dit de afhankelijkheidspositie van de kwetsbare persoon en ontnemen het de weerbare partner de kans om zijn goede intenties te bewijzen.

Natuurlijk zijn er situaties waar ingrijpen gerechtvaardigd kan zijn, bijvoorbeeld als er duidelijke signalen zijn van mishandeling of misbruik. Instellingen hebben ook een **zorgplicht** om in te grijpen bij acuut onveilige situaties. Maar er is een groot verschil tussen waakzaam *zijn* en bij voorbaat de controle overnemen. Een *bewuste, sterkere partner* heeft in de regel zelf al de verantwoordelijkheid om geen misbruik te maken – en de overgrote meerderheid zal dat ook niet doen, juist omdat het om iemand gaat van wie hij houdt. Instellingen zouden moeten **faciliteren dat deze verantwoordelijkheid door de partner en de persoon samen gedragen kan worden**, in plaats van deze te annuleren en alles over te nemen. Vertrouwen geven en afspraken maken met het koppel zelf (“Wat hebben jullie nodig om je allebei prettig en veilig te voelen?”) past veel beter bij een menswaardige zorgvisie dan wantrouwen en verbodsbepalingen opleggen zonder concrete aanleiding.

De machtsverhoudingen in een relatie zijn subtiel en dynamisch. De betrokkenen zelf kunnen hier meestal prima mee omgaan als ze ondersteund worden op de achtergrond. Zodra een extern systeem de machtsrelatie gaat definiëren en beheersen, verschuift het evenwicht van een persoonlijke band naar een **driehoeksverhouding met het systeem**. Dat is zelden bevorderlijk voor intimiteit en gelijkwaardigheid. Laten we dus voorzichtig zijn met het *medicaliseren of juridiseren* van liefdesrelaties louter op basis van één partner's kwetsbaarheid. Liefde valt niet netjes in protocollen te vangen; het vraagt soms om guidance, maar vooral om ruimte.

De macht van beeldvorming

Naast formele macht en regels is er nog een subtiel maar krachtig instrument dat relaties onder toezicht plaatst: **beeldvorming**. Hoe een situatie geframed wordt door professionals of in dossiers, kan enorme gevolgen hebben voor hoe de relatie gezien en behandeld wordt. Eén zin op papier – of één opmerking in een teamoverleg – kan een relatie al framen **als “risicovol”**. Vanaf dat moment kleurt die kwalificatie alle verdere bemoeienis.

Stel: in een evaluatieverslag van een zorginstelling staat bijvoorbeeld de zin *“Cliënt X heeft sinds kort een relatie met persoon Y; gezien X's kwetsbaarheid en afhankelijkheid houden we deze relatie nauwlettend in de gaten als mogelijk risicofactor.”* Zo'n ogenschijnlijk neutrale zin heeft veel impact. Ten eerste labelt het de relatie vanaf het begin als potentieel gevaarlijk. Andere professionals die dit lezen, zullen geneigd zijn om direct alert te zijn op signalen van misbruik, ook als er geen enkel concreet voorval is geweest. Ten tweede verschuift het de **focus van feiten naar aannames**. Er wordt niet gerapporteerd *“er is een incident geweest”* of *“X heeft aangegeven zich ongelukkig te voelen”* – nee, puur de combinatie *kwetsbaar persoon + partner* wordt al als risicovol aangemerkt. Dit is wat we bedoelen met beeldvorming: een suggestief frame waardoor mensen op een bepaalde manier gaan kijken naar de situatie, vaak beheerst door vooringenomenheid.

Zodra zo'n beeld eenmaal staat – *deze liefde is verdacht* – verschuift de **bewijslast** eigenlijk naar de burger(s) in kwestie. Het koppel moet als het ware gaan aantonen dat hun relatie *geen* probleem is, in plaats van dat de professional eerst moet aantonen *dát* er een probleem is. Dit is een omkering van de normale logica. In principe zouden mensen in vrijheid lief kunnen hebben totdat het tegendeel (een misstand) bewezen is. Maar framing zorgt ervoor dat een relatie al onder toezicht en wantrouwen komt *zonder* bewijs, waardoor de betrokkenen continu in een verdedigende positie geplaatst worden. Ze voelen de noodzaak zich te “bewijzen”: laten zien dat ze écht uit liefde samen zijn, dat de kwetsbare persoon gelukkig is en niet onder druk staat, enzovoort. Dit is niet alleen stressvol, het is ook bijna onmogelijk om aan te tonen, want hoe bewijs je een negatief (dat er géén misbruik is)?

Suggestie vervangt feiten. In de sfeer van toezicht op kwetsbaren zie je helaas vaker dat **vermoedens en hypothesen de besluitvorming gaan sturen in plaats van feitelijke observaties**. Iemand kan bijvoorbeeld opmerken: “We vinden partner Y een beetje dominant overkomen, misschien heeft X niet door dat ze gemanipuleerd wordt.” Voor je het

weet, staat in een rapport: “Er zijn signalen dat Y manipulatief zou kunnen zijn.” Let op de woorden “signalen” en “zou kunnen” – er is niets concreets, maar de toon is gezet. Bij volgende besprekingen groeit dit al snel uit tot “*Y is manipulatief, gevaar voor X.*” Zo’n sneeuwbal effect van suggestie die tot feit verklaard wordt, is funest. Het leidt ertoe dat beslissingen (zoals scherp toezicht, gesprekken over mogelijk beëindigen van contact, enz.) gebaseerd zijn op een spookbeeld in plaats van op de realiteit van hoe de relatie werkelijk verloopt. Voor de betrokken geliefden is dit uiterst frustrerend: hun eigen ervaring (dat het goed gaat tussen hen) wordt ondergeschikt gemaakt aan een narratief verzonnen door derden.

Bijkomend gevolg is dat **professionele macht wordt bestendigd** en zelfs vergroot door framing. Degene die het frame neerzet – bijvoorbeeld de hulpverlener die “risico” in het dossier schrijft – positioneert zich daarmee als de hoeder van veiligheid. Vervolgens legitimeert dat frame allerlei professionele handelingen: extra huisbezoeken, monitoringsgesprekken, inzage eisen in communicatie tussen partners, enz. Collega’s sluiten zich erbij aan (“ja, we moeten dit toch goed in de gaten houden, het staat genoteerd als risicosituatie”). Het oorspronkelijke koppel heeft nauwelijks inspraak bij al deze maatregelen, want “*veiligheid gaat voor*”. Op die manier versterken professionals elkaars overtuiging dat ze nodig zijn om in te grijpen, en neemt hun greep op het leven van de betrokkenen toe. Feitelijk creëert framing een **machtig sturingsinstrument**: met één alinea tekst kan je als professional een hele situatie naar je toe trekken en domineren, terwijl je als burger weinig weerwoord hebt hiertegen. Immers, als je protesteert, loop je het risico weggezet te worden als “ontkennend” of “niet begrijpend hoe kwetsbaar je bent”.

Laten we de belangrijkste **effecten van framing** samenvatten en concretiseren:

- **Relaties komen onnodig onder druk te staan:** Door de argwanende bril van framing wordt elke interactie van het koppel geobserveerd en beoordeeld. Dit voortdurende toezicht en de impliciete beschuldiging kunnen spanningen veroorzaken binnen de relatie. De geliefden voelen zich niet vrij of vertrouwd, wat hun natuurlijke band verstoort. Een relatie die zonder dit negatief frame misschien prima zou bloeien, kan nu gaan lijden onder stress en wantrouwen dat van buitenaf is ingevoerd.
- **De bewijslast verschuift naar de burger:** In plaats van “onschuldig tot het tegendeel blijkt” geldt feitelijk het omgekeerde: de relatie wordt als riskant gezien totdat de betrokkenen keer op keer hebben aangetoond dat alles goed gaat – een bewijs dat nooit definitief geleverd kan worden. Het koppel moet zich verantwoorden voor hun doen en laten, waar andere stelletjes dat niet hoeven. Dat is niet alleen oneerlijk, het druist ook in tegen de privacy en waardigheid waarop elke burger recht heeft.
- **Suggestie vervangt feiten:** Zoals besproken, nemen vermoedens de plaats in van daadwerkelijke waarnemingen. Een subjectieve indruk of angst van een professional krijgt het gewicht van een objectief gegeven. Dit kan leiden tot misinterpretaties en overreageren. Een liefdevol bedoeld advies van de partner kan door een

wantrouwige hulpverlener bijvoorbeeld uitgelegd worden als “controlerend gedrag”, terwijl daarvan in werkelijkheid geen sprake is. Zodra zo’n suggestie eenmaal is opgeschreven, blijft het als een slagschaduw hangen over hoe men de relatie ziet.

- **Professionele macht wordt bestendig:** Het frame van risico legitimeert voortdurende professionele betrokkenheid. Hoe langer de situatie als zorgwekkend te boek staat, hoe meer rechtvaardiging de instanties hebben om zich ermee te bemoeien. Zelfs als na verloop van tijd geen kwaad aan het licht komt, kan men zeggen: “Zie je wel hoe goed ons toezicht werkte, er is niets fout gegaan.” De macht van het systeem om aanwezig te zijn en te bepalen, wordt zo zelden ter discussie gesteld. Integendeel, de suggestie dat er potentieel gevaar was, volstaat om de aanwezigheid van die macht te blijven verantwoorden.

Dit alles betekent niet dat signaleren of rapporteren an sich verkeerd is – natuurlijk moeten professionals opmerkzaam zijn op *echte* signalen van mishandeling of verwaarlozing. Echter, **framing** moet met grote voorzichtigheid gebeuren. Woorden in een dossier hebben kracht. Eén keer het woord “risico” gebruiken kan een eigen leven gaan leiden. Daarom zouden professionals uiterst concreet en terughoudend moeten zijn in hun formuleringen. In plaats van “relatie als risicofactor” op basis van een gevoel, alleen noteren wat feitelijk is waargenomen of gemeld door de persoon zelf. Daarnaast zou de betrokken persoon (en liefst ook diens partner) inspraak moeten krijgen in wat er over hen wordt opgeschreven. Transparantie kan helpen: bespreek zorgen openlijk met het koppel in plaats van alleen in bureaucratische taal in een rapport. Dat dwingt ook tot nuanceren.

Het **gevaar van framing** reikt verder dan de individuele relatie; het zet een toon in de maatschappij. Als het narratief telkens is “kwetsbare mensen in relaties lopen gevaar en moeten onder toezicht”, gaan ook buitenstaanders – burens, familie, het publiek – dit geloven. Het versterkt stigma’s, alsof mensen met beperkingen geen volwaardige partners kunnen zijn of altijd slachtoffer dreigen te worden. We creëren zo een cultuur waarin liefde voor deze mensen gezien wordt als een risicovolle onderneming, in plaats van een normaal recht en onderdeel van hun leven.

Slotwoord — Liefde is geen risico

Tot besluit willen we terug naar de kern: **liefde is geen risico**. Liefde is een behoefte, een waarde en een recht voor ieder mens, ongeacht kwetsbaarheid of beperking. Natuurlijk brengt elke liefdesrelatie een zekere kwetsbaarheid met zich mee – je stelt je emotioneel open, je vertrouwt een ander – maar dat is geen pathologisch risico, dat is de *essentie* van liefhebben. *“Liefde onder toezicht is geen liefde meer. Wie autonomie serieus neemt, laat de mens spreken — niet het systeem.”* Deze krachtige woorden herinneren ons eraan dat wanneer we liefde voortdurend onder bewaking en voorwaarden plaatsen, we het hart eruit halen. Liefde gedijt bij vrijheid en wederkerigheid, niet bij protocollen en controlerende blikken.

Als samenleving moeten we ons afvragen: hoe serieus nemen we de autonomie van mensen die we als kwetsbaar bestempelen? Durven we hen echt als *volwaardige*

medemensen te zien, met dezelfde behoefte aan verbinding en intimiteit, en dezelfde rechten op eigen keuzes? Of vallen we terug op een systeem dat vooral bezig is met het vermijden van ieder denkbaar risico, ten koste van iemands levensgeluk? Vrijheid en veiligheid zijn beide belangrijk, maar in balans. Het College voor de Rechten van de Mens waarschuwde onlangs terecht dat de overheid bij het gehandicaptenbeleid te eenzijdig focust op bescherming tegen seksueel misbruik, en te weinig op het *mogelijk maken* van relaties en seksualiteit[10]. Veiligheid mag nooit het enige perspectief zijn; **keuzevrijheid en autonomie moeten gelijkwaardig gewaarborgd worden**[11]. Pas dan kunnen mensen met een beperking volledig gebruik maken van hun rechten – en dat geldt net zo goed binnen individuele zorgorganisaties en in de hoofden van professionals.

Wat betekent dit concreet? Ten eerste een **cultuuromslag** in zorg en beleid: weg van de reflex “voorkomen is beter dan genezen” als het om liefde gaat, naar “ondersteunen is beter dan verbieden”. Geef mensen de ruimte om relaties aan te gaan. Voorzie ze van informatie (voorlichting over relaties, seks, grenzen) en geef waar nodig tijdelijk een steuntje in de rug, maar behoud zoveel mogelijk hun eigen regie. Erken dat er altijd een kans op teleurstelling of conflict is – zoals bij iedere relatie – en dat dit niet per definitie rampspoed is, maar onderdeel van het leven. Durf ook als professional mee te groeien met de situatie: misschien is waakzaamheid bij de eerste kennismaking logisch, maar als blijkt dat het goed gaat, durf dan los te laten en privacy te respecteren.

Ten tweede moeten **beleidsmakers en instanties** hun taal en criteria kritisch bekijken. Begrippen als “risicofactor” of “kwetsbare doelgroep” kunnen stigmatiserend werken als ze te gemakkelijk worden geplakt op iets persoonlijks als een relatie. Maak beleid dat uitgaat van vertrouwen in plaats van wantrouwen, en dat professionals aanmoedigt om individuele afwegingen te maken in plaats van rigide regels toe te passen. Bijvoorbeeld: in plaats van een standaardregel “cliënten mogen niet zonder begeleiding op date”, hanteer een aanpak waarbij per persoon gekeken wordt wat passend is. Wie zelfstandig genoeg is, moet zonder betutteling kunnen afspreken met zijn geliefde. Wie wat hulp nodig heeft (bijvoorbeeld omdat hij/zij moeilijk kan inschatten of iemand te vertrouwen is), kan via coaching begeleid worden in het maken van keuzes, maar nog steeds zelf kiezen.

Ten derde is **bewustwording bij professionals en de brede samenleving** van groot belang. Framing en beeldvorming kunnen we alleen veranderen als we onze eigen vooroordelen durven bevragen. Opleidingen en bijscholingen in de zorg zouden aandacht moeten besteden aan reflectie op paternalistische attitudes: wanneer grijp ik in vanuit mijn eigen angst in plaats van daadwerkelijke noodzaak? Hoe vermeld ik zaken objectief in een dossier zonder te kleuren door mijn assumpties? En hoe kan ik signalen van misbruik onderscheiden van het normale proces van twee mensen die hun weg in een relatie vinden? Ook in de media en publieke opinie mogen positieve verhalen meer nadruk krijgen: voorbeelden van relaties waarin een kwetsbaar en een weerbaar persoon sámen gelukkig zijn, om het beeld te doorbreken dat het altijd misgaat.

De **Kamer van Sociale Waarden** doet in dit kader een oproep aan **beleidsmakers, professionals én burgers**: ga met elkaar in gesprek over macht en beeldvorming in relaties

waar kwetsbaarheid een rol speelt. Deel ervaringen: zowel de successen als de fiasco's van bemoeienis. Alleen door open dialoog kunnen we leren waar de juiste balans ligt tussen beschermen en vrijlaten. Uiteindelijk is het doel dat vrijheid zowel **voelbaar** als **verantwoord** is. Voelbaar in de zin dat mensen daadwerkelijk de ruimte ervaren om te leven en lief te hebben naar eigen inzicht; verantwoordelijk in de zin dat er ondersteuning en bescherming klaarstaat zodra dat echt nodig is, maar niet eerder of meer dan nodig.

Samen maken we vrijheid voelbaar en verantwoord. Het is tijd om liefde uit de schaduw van het toezicht te halen en terug te geven aan de mensen om wie het gaat. Laat hun stemmen leidend zijn: hoe ervaren zij hun relatie, wat hebben zij nodig? Het systeem – hoe goedbedoeld ook – moet dienend zijn aan het leven, niet andersom. Uiteindelijk wint iedereen bij deze benadering: mensen die kwetsbaar zijn voelen zich gerespecteerd en gesteund in plaats van gecontroleerd, hun partners voelen zich geaccepteerd in plaats van verdacht gemaakt, en professionals kunnen trots zijn op een werkwijze die menselijke waardigheid centraal stelt.

Liefde is geen misdaad en geen medisch incident, maar een recht en een rijkdom.

Laten we dat koesteren, ook – en juist – wanneer liefde voorkomt tussen twee ogenschijnlijk ongelijke mensen. Geef hen de kans om te bewijzen dat hun liefde echt is, en geef hen de kans om daarvan te genieten. Want uiteindelijk is dat waar het om draait: dat ieder mens, ongeacht beperkingen of kwetsbaarheden, de vrijheid en de mogelijkheid heeft om lief te hebben en geliefd te worden. En daar mag geen vergrootglas of keurslijf onnodig tussen staan.

Oproep: Sluit u aan bij het gesprek. Kijk kritisch naar uw eigen kijk op deze relaties. Durf de macht te delen en het beeld te corrigeren. Dan zal blijken dat liefde onder *vertrouwen* zoveel mooier bloeit dan liefde onder toezicht.

Slotgedachte: *Liefde onder toezicht is geen liefde meer. Wie autonomie serieus neemt, laat de mens spreken — niet het systeem.*^[12] In die geest gaan we samen verder, om vrijheid in de liefde zowel te beschermen als te bevrijden van onnodige ketenen.

[1] [2] [3] [4] » Handelings(on)bekwaam of wils(on)bekwaam, hoe zit het ook al weer?

<https://sbbzorg.nl/handelingsbekwaam-wilsbekwaam/>

[5] [6] [10] [11] [12] Vrijheid voor mensen met een beperking om relaties aan te gaan nog niet goed beschermd | College voor de Rechten van de Mens

<https://www.mensenrechten.nl/actueel/weblogs/toegelicht/2025/vrijheid-voor-mensen-met-een-beperking-om-relaties-aan-te-gaan-nog-niet-goed-beschermd>

[7] [8] Dignity of risk - Wikipedia

https://en.wikipedia.org/wiki/Dignity_of_risk

[9] movisie.nl

<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2023-09/Relatiewijs-handleiding-professionals-deel-1-23.pdf>